

■ Ernest Łuczak,
Adwokat, Senior Associate, Kancelaria Osborne Clarke

Klastry lekarstwem na rozwój energetyki rozproszonej?

Globalne trendy i międzynarodowa polityka klimatyczno-energetyczna ma bezpośredni wpływ na kształt sektora energetycznego w Polsce. Jesteśmy świadkami postępującej decentralizacji wytwarzania i rozwoju energetyki rozproszonej. Jednym z głównych wyzwań, które stoją obecnie przed sektorem energetycznym jest dostęp źródeł wytwórczych do sieci elektroenergetycznych. W tym samym czasie podejmowane są kroki mające na celu promowanie energetyki rozproszonej. Przykładem takiego działania może być projekt nowelizacji ustawy o OZE w zakresie energetyki klastrowej.

Energetyka rozproszona, a sieci elektroenergetyczne

Zainteresowanie inwestorów budową na terenie Polski nowych źródeł OZE nie słabnie. A sektor sieciowy nie zawsze nadążał za rozwojem energetyki rozproszonej. Skutkiem tego jest stale rosnąca liczba odmów przyłączenia nowych instalacji wytwórczych. Trudności z uzyskaniem dostępu do infrastruktury mają zarówno duże projekty wielkoskalowe, jak i te znacznie mniejsze. Dostęp do sieci elektroenergetycznej jest warunkiem koniecznym rozwoju energetyki rozproszonej. Transformacja energetyki związana jest nie tylko z decentralizacją źródeł wytwórczych, ale również z rozbudową i modernizacją infrastruktury sieciowej.

Karta Efektywnej Transformacji Sieci Dystrybucyjnych

Równoległe z modernizacją i rozbudową sieci elektroenergetycznych konieczne są działania mające na celu optymalizację wykorzystania istniejących mocy przyłączeniowych. Oznacza to zwiększenie zdolności przesyłowych sieci dystrybucyjnych bez konieczności ich rozbudowy. Przykładem ilustrującym możliwe do podjęcia kroki w tym kierunku jest Karta Efektywnej Transformacji Sieci Dystrybucyjnych Polskiej Energetyki¹.

W Karcie Prezes URE oraz najwięksi krajowi operatorzy systemów dystrybucyjnych zadeklarowali podjęcie prac umożliwiających wykorzystanie takich rozwiązań jak m. in. linia bezpośrednia, **cable pooling**, czy też wprowadzenie ułatwień w zakresie przyłączania magazynów energii elektrycznej. Zaproponowane rozwiązania mają także przyczynić się do rozwoju generacji rozproszonej.

Na równi z poczynaniami zmiernymi do poprawy jakości sieci elektroenergetycznych podejmowane są inicjatywy legislacyjne, mające na celu promowanie generacji rozproszonej. Wi-

dać to w szczególności w obecnie procedowanym projekcie nowelizacji ustawy o OZE (druk UC99)².

W założeniu projektowane przepisy mają przyczynić się do poprawy lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, umożliwić większe wykorzystanie miejscowych zasobów (w tym źródeł OZE) oraz pozytywnie wpłynąć na rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Odpowiednia współpraca w ramach kooperatyw energetycznych, takich jak m. in. klastry energii - może zwiększyć niezależność energetyczną i tym samym bezpieczeństwo energetyczne na poziomie lokalnym

Służyć temu ma m. in. nowe otoczenie regulacyjne dla klastrów energii. Czy projektowane przepisy rzeczywiście przyczynią się do rozwoju energetyki klastrowej?

Co z tymi klastrami?

Kluczowa cecha energetyki rozproszonej jaką jest jej lokalny charakter sprawia, że może być ona atrakcyjnym rozwiązaniem dla miejscowych społeczności. Odpowiednia współpraca w ramach kooperatyw energetycznych, takich jak m. in. klastry energii - może zwiększyć niezależność energetyczną i tym samym bezpieczeństwo energetyczne na poziomie lokalnym.

Pierwsze przepisy dotyczące klastrów zostały wprowadzone do polskiego porządku w połowie 2016 r. za sprawą nowelizacji ustawy o OZE. Koncepcja klastra energii spotkała się z dużą przychylnością i pozytywnym odbiorem. Jednak po blisko 7 latach od wprowadzenia tej instytucji możemy śmiało stwierdzić, że energetyka klastrowa kuleje³.

Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy wskazuje się m. in. wątpliwości interpretacyjne w zakresie samej definicji klastra energii oraz podmiotowego i przedmiotowego zakresu jego działania. Ponadto, obecne przepisy w sposób bardzo ogól-

ny określają zasady współpracy biznesowej w ramach klastrów energii.

Jednocześnie nie istnieją regulacje wspierające rozwiązania bilansowania lokalnego. Do innych najbardziej istotnych barier rozwoju tego obszaru należy brak systemu wsparcia, który promowałby wykorzystanie OZE w ramach autokonsumpcji członków klastra energii.

Rola klastrów energii

PEP2040⁴ wskazuje, że dostępność odnawialnych źródeł energii, w szczególności na obszarach wiejskich stwarza możliwość ich wykorzystania do wytwarzania energii na potrzeby regionalne. Rozproszenie jednostek wytwórczych oraz rozmieszczenie ich blisko odbiorców pozwoli na racjonalne i efektywne wykorzystanie lokalnego potencjału OZE, a także wpłynie na ograniczenie strat w przesyłce i dystrybucji energii elektrycznej.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w PEP2040, rolę w tym zakresie mają pełnić społeczności energetyczne, w tym klastry energii, a w 2030 r. będzie działało w Polsce 300 takich zbiorowych podmiotów.

Szczególną rolę klastrów w przemianie systemu elektroenergetycznego potwierdzają także autorzy Strategii rozwoju energetyki rozproszonej w Polsce do 2040 r.⁵. Zwracają oni uwagę na możliwość wykorzystania tej instytucji przez przedsiębiorców i dalszy jej rozwój w kierunku tworzenia klastrów przemysłowych (efektywne wykorzystanie energii z własnych i okolicznych źródeł OZE). W Strategii wskazano, że do tej pory powstało ponad 100 klastrów energii, jednak w oczekiwaniu na wprowadzenie regulacji uwzględniających model bizne-

Fot. Nazrin babashova on unsplash

sowy klastra energii w większości inicjatyw wstrzymano procesy inwestycyjne.

Współpraca z samorządem

Nowe rozwiązanie dotyczące klastrów energii zawiera przygotowany przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska projekt nowelizacji ustawy o OZE (UC99). Sam projektodawca uznał, że obecnie obowiązujące regulacje nie zapewniają wystarczających ram prawnych pozwalających na efektywne funkcjonowanie klastrów.

Formuła działalności klastra wymaga - zdaniem projektodawcy - większego podkreślenia współpracy z samorządami i przynoszenia korzyści także dla lokalnych społeczności. W tym celu proponowane zmiany zakładają, że stroną porozumienia klastrowego powinna być przynajmniej jedna jednostka samorządu terytorialnego lub spółka kontrolowana przez taką jednostkę.

Warto też zwrócić uwagę na zyskującą na znaczeniu rolę magazynów energii elektrycznej, które bez wątpienia będą pełnić istotną funkcję w rozwoju generacji rozproszonej. Podobne założenie przyjął projektodawca, dlatego do zakresu działalności klastra dodano magazynowanie energii.

System wsparcia

Jedną z najważniejszych zmian w zakresie energetyki rozproszonej jest zaproponowanie „systemu wsparcia” dla klastrów. Polegać on będzie na zwolnieniu z opłaty OZE, opłaty kogeneracyjnej, akcyzy oraz obowiązków związanych ze świadectwami pochodzenia i świadectwami efektywności energetycznej.

Zwolnienia dotyczyć będą ilości energii elektrycznej wytworzonej z OZE przez strony porozumienia klastra wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej, a następnie pobranej z tej sieci w celu jej zużycia przez strony porozumienia tego klastra energii.

Warto przy tym podkreślić dwie istotne kwestie. Po pierwsze, korzystanie ze

wsparcia możliwe będzie pod warunkiem uprzedniego zarejestrowania klastra w rejestrze, który ma zostać utworzony równoległe z wprowadzeniem systemu wsparcia. Po drugie, mechanizm wsparcia będzie miał charakter czasowy i uzależniony będzie od spełnienia określonych warunków (zobacz tab. 1).

Współpraca z OSD

Projektowane przepisy zawierają również rozwiązania w zakresie współpracy klastrów energii z OSD, które mają ułatwić dokonywanie rozliczeń pomiędzy uczestnikami klastra. Warto zwrócić uwagę, że pierwszy projekt nowelizacji (wersja z 24 lutego 2022 r.) przewidywał możliwość świadczenia przez klastry na rzecz OSD, za wynagrodzeniem, usługi ograniczenia obciążenia szczytowego. Chodziło o zmniejszenie mocy szczytowych, obciążających infrastrukturę sieciową, poprzez aktywne zarządzanie zapotrzebowaniem i wytwarzaniem energii elektrycznej. W obecnej wersji projektu nowelizacji zrezygnowano z powyższych rozwiązań.

Czy to wystarczy?

Nowe regulacje mają w założeniu przygotować klastry energii do w peł-

” Nowe regulacje mają w założeniu przygotować klastry energii do w pełni profesjonalnego funkcjonowania na zmieniającym się rynku energii i być impulsem do tworzenia kolejnych modeli biznesowych w polskiej energetyce rozproszonej

ni profesjonalnego funkcjonowania na zmieniającym się rynku energii i być impulsem do tworzenia kolejnych modeli

Tab. 1. Warunki wsparcia dla klastrów energii

Etap 1 - do 31 grudnia 2026 r.
Warunki korzystania ze wsparcia:

1. co najmniej 30% energii wytwarzanej i wprowadzanej do sieci dystrybucyjnej przez strony porozumienia tego klastra energii jest wytwarzana z OZE oraz
2. łączna moc zainstalowanych instalacji wytwórczych należących do członków tego klastra energii nie przekracza 100 MW energii elektrycznej i umożliwia pokrycie w ciągu roku nie mniej niż 40% łącznego rocznego zapotrzebowania członków klastra energii w zakresie energii elektrycznej oraz
3. zdolność magazynowania energii członków klastra energii wynosi co najmniej 2% łącznej mocy zainstalowanej instalacji wytwórczych w tym klastrze energii.

Etap 2 - do 31 grudnia 2029 r.
Warunki korzystania ze wsparcia:

1. co najmniej 50% energii wytwarzanej i wprowadzanej do sieci dystrybucyjnej przez strony porozumienia tego klastra energii jest wytwarzana z OZE oraz
2. łączna moc zainstalowanych instalacji wytwórczych należących do członków tego klastra energii nie przekracza 100 MW energii elektrycznej i umożliwia pokrycie w ciągu roku nie mniej niż 50% łącznego rocznego zapotrzebowania członków klastra energii w zakresie energii elektrycznej oraz
3. zdolność magazynowania energii członków klastra energii wynosi co najmniej 5% łącznej mocy zainstalowanej instalacji wytwórczych w tym klastrze energii.

biznesowych w polskiej energetyce rozproszonej. Czy rzeczywiście tak będzie? Czy zaproponowany system wsparcia okaże się wystarczający?

Wydaje się, że oprócz systemu wsparcia dla klastrów energii i promowania rozwiązań mających na celu poprawę

jakości infrastruktury sieciowej (w szczególności tych wskazanych w Strategii oraz w Karcie Efektywnej Transformacji Sieci), trzeba zwrócić uwagę na czynnik społeczny.

Świadomość społeczna korzyści jakie, wiążą się z OZE i energetyką rozproszoną może ułatwić nie tylko tworzenie klastrów, ale również ich sprawne funkcjonowanie oraz dalszy rozwój. Kluczowa jest także edukacja, w szczególności na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego, które - zgodnie z założeniami - będą w istotnym stopniu współtworzyć polską energetykę klastrową. □

Przypisy

1. Karta Efektywnej Transformacji Sieci Dystrybucyjnych Polskiej Energetyki dostępna pod linkiem www.ure.gov.pl/download/9/13255/KARTAEFEKTYWNEJTRANSFORMACJI.pdf (dostęp 27 stycznia 2023 r.).
2. Projekt nowelizacji ustawy o odnawialnych źródłach energii (UC99) wersja z 20 grudnia 2022 r., dostępny pod linkiem: www.legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12357005/katalog/12858172#12858172 (dostęp 27 stycznia 2023 r.).
3. W 2020 r. Ministerstwo Aktywów Państwowych informowało, że nie dysponuje informacją o liczbie funkcjonujących klastrów energii, bo nie ma obowiązku ich zgłaszania. Jednak podało listę 66 funkcjonujących, które w ramach konkursu otrzymały Certyfikat Pilotażowego Klastra Energii.
4. Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040) dostępna pod linkiem: www.dziennikustaw.gov.pl/MP/2021/264 (dostęp 27 stycznia 2023 r.).
5. Strategia Rozwoju Energetyki Rozproszonej w Polsce do 2040 r. dostępna pod linkiem: www.energetyka-rozproszona.pl/media/ckeditor/2023/01/13/strategia-rozwoju-energetyki-rozproszonej-w-polsce-do-2040-roku.pdf (dostęp 27 stycznia 2023 r.).